

Jaarverslag 2025 Herderewich

Inleiding

Het jaar 2025 stond voor Historische Vereniging Herderewich in het teken van herdenken, verbinden en verdiepen. Met 18 opzeggingen en 30 nieuwe leden had de vereniging per ultimo 2025 701 leden. Zij is vitaal en zichtbaar, met een breed scala aan activiteiten en publicaties.

Als onderdeel van de organisatie rond 80 jaar bevrijding van Harderwijk leverde Herderewich een inhoudelijke en verbindende bijdrage. Hoogtepunten waren de drukbezochte lezing van Johan van Sonnen over de bevrijding van Harderwijk, een vrijheidsmaaltijd op 5 mei in samenwerking met de Botterstichting, en een indrukwekkende toneelvoorstelling over de dochter van Anton de Kom in het kader van Stad als Podium.

Bijzonder was ook de herdenking van de bevrijding van Nederlands-Indië op 15 augustus, voor het eerst in Harderwijk. Ter gelegenheid hiervan verscheen een speciale jaarboek over Harderwijkers en de bevrijding in het Verre Oosten. Daarnaast gaf Herderewich een glossy uit ter ere van 80 jaar bevrijding, die huis-aan-huis in Harderwijk is verspreid.

Naast deze herdenkingsactiviteiten organiseerde de vereniging een excursie naar Flevoland, waar circa veertig leden onder leiding van Herderewich land art bezochten.

Tot slot bracht de werkgroep Behoud Gebouwd Erfgoed een A5-folder uit waarin wordt gepleit voor meer aandacht voor monumenten en hun context, gericht op inwoners van de binnenstad en in het bijzonder op raadsleden van Harderwijk.

Zo laat 2025 zien dat Herderewich, met oog voor verleden én toekomst, een actieve en betrokken rol blijft spelen binnen de Harderwijker gemeenschap.

Hieronder zijn de activiteiten weergegeven van het bestuur van de vereniging en van de vele werkgroepen en commissies die Herderewich maken tot wat zij is.

Bestuur

Het bestuur bestond in 2025 uit de volgende personen:

	Per 1-1	Per 31-12	gestart	mogelijk 1 ^e hervervkiezing	definitief aftredend
voorzitter	Susan Wijngaard	Susan Wijngaard	2023	2027	2031
secretaris	Roeland Geertzen	Roeland Geertzen	2024	2028	2032
penningmeester	Gerrit Visscher	Gerrit Visscher	2020	2024	2028
beheerder Vischpoort	Willem van Sonnen	Willem van Sonnen	2020	2024	2028
lid namens Vittepraetje	Anita Raaphorst	Anita Raaphorst	2022	2026	2030
lid	Sophie van Steenderen	Sophie van Steenderen	2022	2026	2030

Op de Algemene Ledenvergadering van 19 maart 2025 bleef de samenstelling van het bestuur van Herderewich ongewijzigd.

Algemene Ledenvergadering Herderewich d.d. 19 maart 2025

Deze vergadering werd gehouden in De Kiekmure aan de Tesselschadelaan en was wederom druk bezocht. Voorafgaand aan deze ALV werd een lezing gehouden door Yftinus van Popta, maritiem onderzoeker, over scheepswrakken op de bodem van de Zuiderzee. De leden werden onthaald op erwtensoep en een broodje.

Tijdens deze vergadering zijn door de leden het secretarieel jaarverslag 2024, de jaarrekening 2024, de balans d.d. 31 december 2024, de bijgestelde begroting 2025 en de begroting 2026 vastgesteld. De kascommissie bestaande uit de leden Tijmen Kos en Leen Adam, heeft vooraf een positief advies uitgebracht.

De heer Kos is als nieuw lid van de kascommissie opgevolgd door de heer Johan Hijnberg.

Tot slot kregen de aanwezigen een korte preview van de nieuwe website van Herderewich.

Kort overzicht besluiten bestuur jaar 2025

Het bestuur heeft 8 keer vergaderd te weten op 29 januari, 12 maart, 23 april, 4 juni, 20 augustus, 1 oktober, 11 november en 17 december. De agendapunten waren zeer divers; de volgende besluiten zijn genomen:

1. Besluit omtrent vaststellen van de agenda ALV (maart 2025) en vaststellen van de jaarrekening 2024, van de balans d.d. 31 december 2024, de bijgestelde begroting 2025 en de begroting 2026 (dd 13 maart)
2. Verlies jaarrekening 2024 wordt afgeboekt op het eigen vermogen (dd 13 maart)
3. Bestuur stelt het bestuursverslag jaarverslag 2024 vast (dd 13 maart)
4. Bestuur stelt de concept-notulen ALV maart 2025 vast (dd 23 april)
5. Jaarboek 2025 verschijnt (pas) in september 2025 met als inhoud Nederlands-Indië (dd 23 april)
6. Werkgroep archeologie kan gele hesjes ter herkenning aanschaffen, met de naam 'Herderewich' (23 april) (in het kader van een projectplan publieksvoorlichting archeologie)
7. Huurprijs Vischpoort blijft gehandhaafd op peil 2025, zolang dit gebouw geen upgrade heeft ondergaan (dd 1 april)
8. Besluit omtrent het uitbikken van kloostermoppen van de oude stadsmuur (gaat Herderewich doen) en deze, indien toegestaan door de gemeente, te gaan gebruiken voor het opmeten van een trapje bij de Vischpoort (dd 11 november)
9. Er worden 3 advertenties geplaatst in de Harderwijker Courant over de stand van zaken cultureel erfgoed (dd 11 november)
10. Herderewich gaat niet over tot aanschaf pasteltekening Daniel Jordens (dd 11 november)
11. Planning 2026 wordt vastgesteld (dd 17 december)
12. Bestuurssamenstelling: bestuur draagt in de ALV maart 2026 Jeroen Visser voor als opvolger van Willem van Sonnen; Gerda Jansen wordt geen bestuurslid maar gaat bestuur secretarieel ondersteunen (dd 17 december)
13. Besluiten over het bouwen van een nieuwe website, waaronder centraal contactmailadres: blijft info@herderewich.nl (dd 17 december)

*Susan Wijngaard en Matty Moggré geïnterviewd in de Stentor
Over staat van gebouwd erfgoed in Harderwijk*

Thema lezingen/excursies 2025 georganiseerd (mede) door Herderewich

Datum, plaats en thema	onderwerp	Afbeelding spreker, gasten en toneelspeler
Lezing op 22 januari De Kiekmure Mariap van Urk	<i>Bas Visscher</i> ondernemer in de cultuursector Over vissersvrouw Mariap van Ur; zij voerde oppositie tegen afsluiting en inpoldering van de Zuiderzee en zette zich in voor lokaal en regionaal erfgoed	
Lezing op 19 maart De Kiekmure Scheepsarcheologie	<i>Yftinus van Popta</i> , maritiem onderzoeker Over de scheepsrestanten op de bodem van de Zuiderzee	
Lezing op 30 april Kok Experience Harderwijk 80 jaar bevrijd	<i>Johan van Sonnen</i> , financieel manager en controller amateur-historicus en voorzitter 4 mei comité Harderwijk Over de bevrijding van Harderwijk in 1945	
Excursie op 18 juni Flevoland Land art in de polder	<i>Sophie van Steenderen</i> , conservator Stadsmuseum en bestuurslid Herderewich Kijken naar kunst op de bodem van de Zuiderzee	
Lezing op 19 juni De Roef Standhouden; de twintigste-eeuwse geschiedenis van landgoederen Leuvenum en De Bannink	<i>Willemieke Ottens</i> , auteur van het boek 'Standhouden' Over de eigendoms- en beheersgeschiedenis van deze landgoederen	

Bevrijdingsmaaltijd op 5 mei Herderewich ism Botterstichting en AZC Harderwijk Bottermuseum	Op 5 mei 2025 werd zoals in veel gemeentes in Nederland in Harderwijk een Vrijheidsmaal georganiseerd. Samen eten verbindt. Wie je ook bent, samen eten is de manier om elkaars wereld beter te leren kennen.	
Toneelstuk op 5 mei Anton de Kom, mijn vader Herderewich Ism Stad als podium Estrado	Op 5 mei 2025 werd in het kader van Bevrijdingsdag Harderwijk een toneelstuk opgevoerd. Thema: hoe ver reikt de invloed van familie? En kun je zelf kiezen wie je familie is?	
Lezing op 16 september Over ontwikkelkansen en metamorfose Dolfinariumeiland in historisch perspectief In het kader van Open Monumentendag Kiekmure	<i>Frits Kroese en Niek Heijboer</i> stedenbouwkundige en landschapsarchitect Zij gingen op interactieve wijze met de leden van Herderewich de discussie aan omtrent de toekomst van het Dolfinarium Later (op 2 oktober) volgde een verdiepingsslag met geïnteresseerde leden	
Lezing op 12 november De Hierdense houtkoolbranders en De duizendjarige geschiedenis van Hierden Dorpshuis Hierden	<i>Dirk Schuurkamp</i> Eigenaar Houtbewerkingsbedrijf Hobbyboer Lid Herderewich, Hierden over Hierdenaren die zich bezighielden met het beroep van houtkoolbranden. <i>Aalt Boonen</i> Eigenaar Fagae BV over de 1000jarige geschiedenis van Hierden	

Kort overzicht van acties en activiteiten in 2025 (in chronologische volgorde)

- 20-1 Netwerk Harderwijk-Hierden in hotel Baars
- 24-1 Aanbieden van het Vittepraetje aan burgemeester Joon, tevens 700^e lidmaatschap
- 29-1 Start Open Monumenten Dag 2025 in Amersfoort
- 15-3 Opening tentoonstelling Watertoren in het kader van Harderwijk 80 jaar bevrijd
- 1-4 Afscheid John Wetzels als secretaris van het bestuur Herderewich
- 2-4 (Kennismakings-)Gesprek met (nieuwe directeur van) Heerlijk Harderwijk
- 5-4 Opening tentoonstelling Jaap Kok in de Kleine Galerie aan de Vischmarkt
- 17-4 Opening belevingszuil Joodse Harderwijkers in de Smeepoortstraat in Harderwijk
- 17-4/22-4 Film Joodse Harderwijkers in de Catharinakapel, in het kader van Harderwijk 80 jaar bevrijd
- 18-4 Opening tentoonstelling Stadsmuseum Bevrijding Harderwijk in het kader van Harderwijk 80 jaar bevrijd
- 19-4 Colonne militaire voertuigen trekken Harderwijk binnen, in het kader van Harderwijk 80 jaar Bevrijd; Bevrijdingskampement op De Wellen, in het kader van Harderwijk 80 jaar bevrijd
- 24-4 Concert Bevrijding Harderwijk Plantagekerk, in het kader van Harderwijk 80 jaar bevrijd
- 30-4 Lezing bevrijding Harderwijk in Kok Experience, in het kader van Harderwijk 80 jaar bevrijd

Jeep in de Bruggestraat Harderwijk

- 4-5 Dodenherdenking op begraafplaats Oostergaarde in Harderwijk
- 5-5 Aansteken bevrijdingsvuur op de Markt, in het kader van Harderwijk 80 jaar bevrijd
- 5-5 Bevrijdingsmaaltijd Bottermuseum met leden van Herderewich en bewoners AZC, in het Kader van Harderwijk 80 jaar bevrijd
- 5-5 Familiefeest in de Hortus met optreden van twee bands, in het kader van Harderwijk 80 jaar bevrijd in Hortuspark
- 5-5 Toneelstuk Anton de Kom, mijn vader in Estrado, in het kader van Harderwijk 80 jaar bevrijd
- 15-5 Netwerk Harderwijk-Hierden in De Roef
- 10-6 Deelnemen aan werkgroep toekomstig beleid cultureel erfgoed gemeente Harderwijk
- 14-6 Kranslegging Aaltjesdagen (bij Vissersvrouwtje aan de Havenkade te Harderwijk)
- 3-8 Netwerk Harderwijk-Hierden in Walhalla
- 15-8 Herdenking bevrijding Nederland-Indië in het Stadsmuseum, in het kader van Harderwijk 80 jaar bevrijd
- 13/4-8 Open Monumentendag(en) in Harderwijk en Hierden
- 22-9 Aanwezig op de Vrijwilligersmarkt in De Roef
- 3-10 Vrijwilligersavond Herderewich in Centrum De Zin
- 27-10 Gesprek met wethouders Pijnenburg en Enklaar
- 28-10 Netwerkdag Verhaal van Gelderland door Erfgoed Gelderland in Openluchtmuseum, Arnhem
- 30-10 Kennisdag Gelders Genootschap in Harderwijk
- 2-11 Poppodium o.a. in de Vischpoort
- 3-11 Deelnemen aan werkgroep toekomstig beleid cultureel erfgoed gemeente Harderwijk
- 12-11 3^e regionale Erfgoedcongres Cultuur-& Erfgoedpact Noord-Veluwe in kasteel Cannenburch in Vaassen
- 21-11 ALV Erfgoed Gelderland in Zutphen
- 18-12 Gesprek met gemeentesecretaris en directeur van de gemeente Harderwijk

De Vischpoort

In november, tijdens de opnames en uitzending van de Sinterklaasintocht door HK13TV, is een medewerker van het camerateam door de buitentrap bij het 'vuurtorenlicht' gezakt. De trap bleek na inspectie op een aantal punten verrot. IJlings werd in samenspraak met de gemeente een opdracht verstrekt aan de firma Hulshof om de trap te repareren. Tegelijkertijd werd een aantal andere herstelpunten gesignaleerd, zoals het schilderen van de luiken. Een en ander is inmiddels in gang gezet en/of uitgevoerd. Ook is het slot van de deur bovenaan de stenen trapopgang vervangen.

Tevens ontvingen we in december het bericht dat mede-beheerder Willem van Sonnen een ongelukkige val had gemaakt van een trapje tijdens een privé klusactiviteit. Zijn herstel verloopt moeizaam en noopte hem om te besluiten voorlopig geen beheertaken uit te voeren. Maar Willem heeft een dermate groot hart voor de Vischpoort dat hij toch weer gezien is in de 'poort' en zich heeft ontfemd over enkele overzichtelijke klusjes en administratieve werkzaamheden.

Verhuur Vischpoort

De firma 'Van den Berg Catering' besloot in 2025 om het verhuur-arrangement te beëindigen. Hierdoor kwam een eind aan de afspraak om het jaarlijkse vrijwilligersfeestje van Herderewich op pro-deo basis van catering te voorzien.

Vischpoortgidsen

2025 Was het tweede jaar dat de Vischpoort verlengde openingstijden kende. Vier keer per week vanaf begin april tot eind oktober. Uiteraard werd de poort geopend op feestdagen en tijdens diverse evenementen, zoals Koningsdag, Open Monumentendag en Gluren bij de Buren etc. Juist op die dagen liep het storm. Open Monumentendag spande de kroon met ruim 1.400 bezoekers. Het totaal aantal bezoekers in 2025 overtreft het aantal van 2024. We hebben dit jaar bijna 6.000 gasten mogen ontvangen. Een record en daar mogen we best wel trots op zijn. Ze kwamen weer uit alle windstreken en alle continenten waren vertegenwoordigd. Wel opvallend, veel Canadezen dit jaar. We gissen nog naar de reden maar hebben een vermoeden!

En dus, op naar de 10.000 bezoekers in 2026! Maar dan zal het team van gidsen toch uitgebreid moeten worden. Een tweetal aspirant-gidsen heeft zich reeds aangemeld. Schroom niet en meld je aan of pols vrienden of familie in je directe omgeving. Als aardigheidje bieden we de nieuwe Vischpoortgidsen een stadswandeling aan door een heuse stadsgids.

Namens mede-coördinator Leen Adam en de Historische Vereniging Herderewich, een ieder hartelijk bedankt voor de inzet en het enthousiasme om onze bezoekers te verwelkomen en te verwonderen met de mooie verhalen over de Vischpoort en Harderwijk.

Vischpoort

2. Vertegenwoordigingen Herderewich

a. Bibliotheek en Historisch Kenniscentrum Harderwijk (HKH)

- **Lid:** Leen Karssen, John Wetzels en Ed van der Heijden

Ook dit jaar is er weer veel tijd en energie gestoken in het verbeteren van het Historisch Kenniscentrum Harderwijk (HKH). Het doel is om het HKH aantrekkelijker, beter zichtbaar en makkelijker toegankelijk te maken.

Vooraf de website krijgt veel aandacht. Deze moet duidelijker en gebruiksvriendelijker worden, zodat mensen die geïnteresseerd zijn in de geschiedenis van Harderwijk het bronnenmateriaal beter kunnen vinden en gebruiken. De werkgroep die hiervoor is opgericht, heeft regelmatig overlegd. Dit heeft geleid tot een goede samenwerking met het Noord-Veluws Archief (Nova). Binnenkort is de uitgebreide boekenlijst van het HKH online te bekijken via Maïs Flexis. Ook zijn er al vergevorderde plannen om een deel van de boeken te digitaliseren.

Het HKH is alleen op afspraak te bezoeken. Aanvragen kwamen binnen via de website of telefonisch. Bezoekers zochten informatie over verschillende onderwerpen. Met deze informatie konden mooie artikelen worden geschreven voor het kwartaalblad Vitepraetje van de Historische Vereniging Herderewich. Ook onderzoekers van buiten Harderwijk stelden vragen, bijvoorbeeld over het Belgenkamp, de Academie of familiegeschiedenis. Vrijwilligers hebben geholpen om deze vragen zo goed mogelijk te beantwoorden.

Net als in andere jaren heeft het HKH schenkingen ontvangen. Het ging om boeken, foto's en ander historisch materiaal. Daarnaast heeft een stichting een mooi geldbedrag geschonken.

Het bestuur heeft drie keer vergaderd. Daarnaast waren er nog enkele kleinere overleggen over verschillende onderwerpen.

b. Stichting Joods Erfgoed Harderwijk (SJEH)

- **Lid:** Matty Moggré

De Stichting Joods Erfgoed begon 2025 in de veronderstelling dat de plannen met betrekking tot de ontwikkeling van een antisemitisme experience in 2026 uitgevoerd zouden kunnen worden. Het begin van het jaar is er veel energie gestoken in het verkrijgen van de subsidie in het kader van de zogenaamde regiodeal, een rijksbijdrage, bedoeld als een tijdelijke impuls voor regionale ontwikkeling. Men zag in de antisemitisme experience een thema dat alle aandacht verdient en past binnen de doestelling. Met een flinke subsidie leek het plan haalbaar en de uitvoering mogelijk te worden.

De Stichting ontwikkelde allerlei activiteiten: werven van donateurs, verkoop via een kraam. De belangstelling van het onderwijs nam toe en het aantal lezingen breidde zich ook iets uit. Het jaar 2025 kende geen dag waarop de expositie niet bezocht werd.

In de maand september echter besloot de eigenaar het pand te verkopen aan een particuliere ondernemer. Daarmee vielen alle plannen in duigen. De Stichting moest op korte termijn, per 1 november, het pand verlaten. De expositie werd ontmanteld, de antisemitisme experience kan in de prullenbak. Het bestuur staat voor de vraag: gaan we verder? De meeste bestuursleden geven te kennen hun bestuursfunctie te willen beëindigen.

In 2025 zou het boek "Joodse Harderwijkers" van Anton Daniels opnieuw uitgegeven worden. Door privéomstandigheden is dat boek nog niet verschenen. We hopen het in de eerste helft van 2026 te kunnen uitgeven. Nieuwe plannen en nieuwe bestuursleden voor de toekomst zijn er nog niet.

Per 31-12-2025 zijn de zittende bestuursleden: Eric van Marle, Jan Wallet en Matty Moggré.

c. Gemeentelijke Commissie Naamgeving

- **Lid:** Govert van der Boom

In de gemeentelijke commissie Naamgeving is Govert van der Boom het vaste lid namens Herderewich. Hij zorgt ervoor dat historische informatie wordt meegenomen bij het kiezen van nieuwe namen. Daarbij gebruikt hij de kennis van de andere commissieleden. Ook let hij erop dat straat- en plaatsnamen correct worden gebruikt en, als dat kan, op de juiste plek worden toegepast.

De commissie kwam in 2025 drie keer bij elkaar.

Na het vorige jaar, waarin veel werk zat in het geven van namen aan het gebied Weiburg bij het station (met namen die te maken hebben met het spoor), was 2025 een rustig jaar. De adviezen aan het college van B&W gingen vooral over kleine verbeteringen en over bezwaren van buurtbewoners tegen de naam Zwarte Janushof.

Ook zorgde de commissie voor duidelijkheid over de naam Papiermolenpad. Dit pad werd in andere documenten namelijk verschillend genoemd, zoals Weg naar den Verbranden Molen, Verbrande Molenpad en Helgenhuyspad. De commissie heeft vastgesteld dat de naam Papiermolenpad het beste past bij de geschiedenis van deze plek.

80 jaar bevrijding Harderwijk

d. Commissie Harderwijk 80 jaar bevrijd

- **Lid:** Roeland Geertzen

Inleiding

Op verzoek van de gemeenteraad, die op 12 september 2024 het officiële startsein gaf, zijn in 2025 activiteiten georganiseerd rond de herdenking van de bevrijding van Harderwijk op 18 april 1945. Op nadrukkelijk verzoek van de raad is blijvende aandacht besteed aan de Indische en Molukse geschiedenis.

Organisatie

De activiteiten zijn voorbereid en deels uitgevoerd door het organiserend comité, bestaande uit o.a. vertegenwoordigers van de gemeente, veteranen, lokale erfgoedorganisaties, de Indische gemeenschap, het Stadsmuseum, Herderewich en andere betrokken inwoners, te weten:

Liek Mulder	voorzitter, tot en met 9-1-2025
Anne ter Horst	medewerkster gemeente Harderwijk, voorzitter vanaf 10-1-2025
Bas van der Mooren	luitenant-kolonel b.d.; voorzitter Oranjevereniging Ermelo
Bas Roelofsen	oud-militair; verzamelaar van legervoertuigen
Rik van Velzen	actief dienend militair, veteraan (Afghanistan), ondersteunt lokaal veteranen in noordelijk deel Veluwe

Pieter Trap	initiatiefnemer herinneringscentrum over de Tweede Wereldoorlog in Harderwijk en omgeving, gevestigd in De Watertoren
Johan van Sonnen	voorzitter comité 4 en 5 mei Harderwijk
Matty Moggré	vertegenwoordiger van de joodse synagoge in Harderwijk, lid fondsenwerving comité
Otto Buchner	vertegenwoordiger Nederlands-Indiërs in Harderwijk
Roy Abels	vertegenwoordiger Nederlands-Indiërs in Harderwijk
Sophie van Steenderen	conservator Stadsmuseum Harderwijk, lid fondsenwerving comité
Roeland Geertzen	secretaris Herderewich, lid fondsenwerving comité, verantwoording financiën en opsteller eindverslag

Financiën

Dankzij bijdragen van o.a. de provincie Gelderland (€16.000), de gemeente Harderwijk (€18.000) en andere fondsen zoals het Burgerweeshuis Harderwijk, V-fonds en een niet bij naam genoemde organisatie uit Harderwijk is het volledige programma binnen de begroting gerealiseerd. Extra onderdelen konden worden toegevoegd zonder budgetoverschrijding.

Activiteiten

1.80 Jaar Bevrijding – Herdenking en bewustwording

De volgende activiteiten werden onder andere georganiseerd:

- Twee tentoonstellingen in De Watertoren en het Stadsmuseum, die veel bezoekers trokken.
- Een colonne van 50 militaire voertuigen, deels bemand door Canadese militairen, reed van Putten via Ermelo naar Harderwijk. Duizenden mensen stonden langs de weg en dromden samen op de Wijde Wellen om de militaire voertuigen met eigen ogen te zien.
- De historische vereniging Herderewich verzorgde twee publicaties (speciale editie van Vittepraetje en het jaarboek met een verhaal over Harderwijkers in Nederlands-Indië) en een drukbezochte lezing.
- Voor het eerst werd 15 augustus, de bevrijding van Nederlands-Indië, publiekelijk gevierd met de lokale Indische gemeenschap in het Stadsmuseum.
- Joodse Harderwijkers werden herdacht via een gedenkteken en het tonen van een documentaire.

2. 4 & 5 Mei – Herdenken, vieren en verbinden

De volgende activiteiten werden georganiseerd:

- De Dodenherdenking vond plaats op graafplaats Oostergaarde.
- Het bevrijdingsvuur werd door AV Athlos naar het Stadhuis gebracht en ontstoken met jeugdleden.
- Vluchtelingen en inwoners gingen tijdens een vrijheidsmaaltijd in gesprek over democratie en toekomst. Deze maaltijd vond plaats in het Bottermuseum en werd georganiseerd door Herderewich i.s.m. het Bottermuseum en het AZC Harderwijk.
- Afsluitend toneelstuk (georganiseerd door Stad als Podium i.s.m. Herderewich): Anton de Kom – Mijn Vader, over vrijheid en verzet toen en nu.

3. Viering – Muziek en activiteiten

De volgende activiteiten werden georganiseerd:

- Muziek op de Wijde Wellen door de Zingende Kapsters.
- Bevrijdingsconcert in de Plantagekerk van een projectkoor en optredens op 5 mei in de Hortustuin, van een big band en multicultureel orkest.
- Kinderprogramma's met puzzeltochten, goochelaars en ballonnen zorgden voor veel plezier onder jong en oud.

Slot

2025 was een bijzonder herdenkingsjaar waarin verleden, heden en toekomst samenkwamen. We herdachten, vierden én stonden stil bij de waarde van vrijheid – in Harderwijk en wereldwijd.

3. Werkgroepen en commissies

a. Werkgroep Hierden

- **Leden:** Evert Jacobs, Dirk Schuurkamp, Aalt Boonen en Willem Waterweg

Deze werkgroep kent twee grote evenementen per jaar, de Open Monumentendag en de Hierdense Avond.

Open Monumenten dagen (zie ook hoofdstuk h: Werkgroep Open Monumentendagen Harderwijk 2025)

Op 13 september 2025 deed Hierden mee aan de 39e editie van de Vrienden Loterij Open Monumentendag. Het thema was Erfgoed en Architectuur, met als subtitel: 'Gebouw(d) om te blijven'. Veel monumenten waren gratis te bezoeken en er waren extra activiteiten. Dat vroeg meer voorbereiding, maar het resultaat was zeer positief.

Bezoekers konden onder andere terecht bij Bheene's Boerderie (Hagenweg 4), waar rondleidingen

Bheene's Boerderie (Hagenweg 4)

werden gegeven en streekproducten te proeven waren. Leerlingen van het Morgencollege uit Harderwijk bouwden een modelschuur, wat liet zien hoe mooi jongeren bij erfgoed betrokken kunnen worden. Ook kasteel De Essenburgh en haar tuinen, Wijtgraaf 18 (boerderij en historisch erf) en de dorpskerk waren geopend en trokken belangstellenden.

In en rond Hierden was een fietsroute uitgezet (de route was fraai beschreven en gedrukt op mooi papier) langs bouwhekdoeken met oude foto's van boerderijen en winkels van vroeger. Daarnaast reed er een pendelbus (vanaf de Vitringasingel in Harderwijk naar Hierden vv) en waren er populaire koetsritten met een historisch rijtuig, wat veel bekijks opleverde.

Jan Cornelissen maakte een film van Open Monumentendag, die tijdens de Hierdense avond in het Dorpshuis in première ging en heel positief werd ontvangen.

De belangstelling was goed en de sfeer prettig.

De werkgroep kijkt terug op een geslaagde editie. Met de opgedane ervaringen en nieuwe ideeën wil de werkgroep Hierden Open Monumentendag Hierden in 2026 samen met meer verenigingen verder laten groeien.

Hierdense Avond (zie ook: Thema lezingen/excursies 2025 georganiseerd (mede) door Herderewich)

Als afsluiting was er op de tweede woensdag van november de Hierdense Avond in het Dorpshuis, die met meer dan 200 bezoekers volledig was 'uitverkocht'. Er werden twee presentaties gegeven: 'de duizend-jarige geschiedenis van Hierden' door Aalt Boonen en 'de Hierdense houtskoolbranders' door Dirk Schuurkamp. Vooraf werd huis-aan-huis een flyer verspreid en op Facebook werd ruim aandacht besteed aan de avond.

b. Werkgroep Genealogie

Geen bijdrage ontvangen.

c. Werkgroep Redactie van het Vittepraetje over 2025

- **Leden:** Anita Raaphorst, Jan Ruijten, Ed van de Heijden (hoofdredacteur) en John Wetzels (eindredacteur)

Ook in 2025 is het Vittepraetje weer vier keer verschenen. Elk nummer had 24 pagina's en er zijn 750 exemplaren per editie gedrukt.

Daarnaast werd een speciale uitgave over '80 jaar bevrijding Harderwijk' gemaakt. Dit nummer met een oplage van 12.000 telde 28 pagina's en is huis-aan-huis verspreid in Harderwijk.

Het Jaarboek van onze vereniging had dit jaar als thema: 'Harderwijkers in de Oost, Einde van de koloniale periode'. Naast het jaaroverzicht van 2024 stonden er interviews in van Anita Raaphorst met Harderwijkers die deze periode zelf hebben meegemaakt. Bijvoorbeeld als gevangene in een Japans kamp, als veteraan of op een andere manier.

Onderwerpen in het Vittepraetje

In 2025 stonden er weer veel mooie en interessante verhalen in het blad. Enkele belangrijke artikelen waren:

- 'De laatste Van Westervelt', over een belangrijke familie in de 18e eeuw.
- 'Militaire ziekenzorg en het Militair Hospitaal in Harderwijk', over het vroegere militaire ziekenhuis aan de Kaatsbaan.
- 'De eerste dagen na de bevrijding', gebaseerd op de dagboeken van dominee J.W. van den Bosch van de Plantagekerk.
- 'Kolonel François Palm probeert Harderwijk te veroveren', over een aanval op Harderwijk in 1673.

Daarnaast verschenen er veel andere artikelen over bijzondere mensen en gebeurtenissen uit de geschiedenis van Harderwijk en Hierden. Bijvoorbeeld over de Hortus, de school in Hierden, het onderwijs aan de vroegere universiteit, de vismeelfabriek, de pest in Harderwijk, de garnalenpellerij rond 1900 en een gesneuvelde militair uit Nieuw-Guinea.

Oproep

Met steun van het bestuur van Herderewich wil de redactie het blad afwisselend en aantrekkelijk houden. Er zijn nog veel onderwerpen uit de geschiedenis van Harderwijk en Hierden waarover geschreven kan worden.

Iedereen – lid of geen lid – mag artikelen insturen. Het liefst kort en duidelijk, maximaal vier pagina's (inclusief afbeeldingen). Kortere stukken zijn ook van harte welkom.

Tot slot bedanken we iedereen die heeft meegewerkt aan het blad in 2025. Een speciaal dankwoord gaat uit naar alle vrijwilligers die ervoor zorgen dat Het Vittepraetje bij u in de brievenbus komt.

d. Werkgroep verspreiding het Vittepraetje

- **Leden:** Willem van Sonnen (coördinatie), Jeroen Visser en Ben Companjen.

Door het terugtreden van Wim Buitenhuis eind vorig jaar is er een nieuw team geformeerd bestaande uit Willem van Sonnen, Ben Companjen en Jeroen Visser. Ondanks het afscheid van de ervaren Wim, die zich enkele decennia heeft ontfermd over de distributie van ons lijfblad, is de transitie redelijk soepel verlopen.

Voor zover bekend zijn dit jaar alle Vittepraetjes tijdig en op het juiste adres in de brievenbus beland. Één keer dreigde een exemplaar bijkans in een verkeerd bus te belanden. Maar toen de enthousiaste bezorger de oprit betrad vroeg een buurman in de voortuin zich af of de bezorger soms wéér een deurwaarder betrof. Na verificatie moest het blad toch enkele deuren verderop worden afgeleverd. Zo zie je maar, er zijn saaier bezigheden. Dat brengt ons ook voor deze activiteit een verzoek aan onze

leden om deze klus, slechts 4 keer per jaar, op zich te nemen. Er is niet al te veel voor nodig. Een stevige tweewieler, heldere geest en vooral animo. Ook voor onze trouwe bezorgers een woord van dank voor alle inspanningen dit jaar.

e. Werkgroep Archeologie

- **Leden:** John ten Pierick, Martijn Beumer, mevr. Daniëlle Cageling, Jeroen Dieleman, Henk Hovenkamp, Johan Hijnberg, Eric Kleyberg, Joop Kruizenga, Jan Mons en Jos van Reenen

In het afgelopen jaar was de werkgroep Archeologie op veel verschillende momenten actief en betrokken. Het jaar begon op 15 januari met de aanwezigheid van een aantal werkgroepleden bij een lezing van de Gelderse Academie. Enkele dagen later, op 20 januari, nam de werkgroep deel aan een excursie op een landgoed in Epe. In februari werd veel energie gestoken in het schrijven van een artikel over de assistentie van de werkgroep in 2024, dat werd gepubliceerd in Het Vittepraetje.

Op 19 maart stelden de werkgroepleden gezamenlijk een presentatie samen voor de algemene ledenvergadering van Herderewich. In april was de werkgroep meerdere malen praktisch actief: op 8 april in Elburg, waar op uitnodiging van Maarten Wispelwey werd geassisteerd, en op 9 april bij het afbikken van kloostermoppen uit een brok van de oude stadsmuur, ten behoeve van een goed doel. Op 19 mei was de werkgroep aanwezig bij een lezing over de geschiedenis van Leuvenum.

Begin juni, op 4 juni, was de werkgroep actief bij een opgraving in Putten, in samenwerking met Saxion en ADC. Op 2 juli volgde opnieuw een excursie naar Epe. In de zomer, op 1 augustus, assisteerde de werkgroep bij een grote opgraving van een Romeins marskamp.

Na de zomer werd op 3 oktober een vrijwilligersavond georganiseerd. Vervolgens assisteerde de werkgroep op 14 oktober bij een opgraving aan de Academiestraat. Het jaar werd afgesloten met assistentie bij een opgraving in Uddel op 12 december en een overleg van de werkgroep op 18 december in de Vischpoort.

Samen geven deze activiteiten een goed beeld van een actief en betrokken jaar voor de werkgroep Archeologie.

f. Werkgroep Gebouwd Erfgoed

- **Leden:** Roeland Geertzen, Jan Albert Kram, Matty Moggré, Jeroen Visser, John Wetzels, Susan Wijngaard, Frits Kroese (nieuw in 2025)

Waterfront Harderwijk

De werkgroep Gebouwd Erfgoed is begonnen in 2022.

Het doel van de werkgroep is om oude en waardevolle gebouwen in Harderwijk en Hierden te beschermen en te behouden.

De werkgroep vindt het belangrijk dat de stad kan groeien en vernieuwen. Maar tegelijk moet ook worden bewaard wat belangrijk is voor de geschiedenis van Harderwijk en voor haar inwoners. Zo blijft de omgeving mooi, herkenbaar en rijk aan cultuur.

De werkgroep houdt zich bezig met monumenten, bijzondere en beeldbepalende panden, het stads- en dorpsgezicht en ook met archeologische resten in de grond.

De werkgroep vergadert elke eerste maandag van de maand in het Historisch Kenniscentrum.

Tijdens de vergaderingen komen veel onderwerpen aan bod. Bijvoorbeeld:

- Het verval van monumenten
- Rommelige winkelstraten en de boulevard
- Aanvragen voor vergunningen
- Ontevredenheid van eigenaren van historische panden

Soms zijn eigenaren teleurgesteld over de gemeente. Zij vinden dat er te weinig wordt gedaan om belangrijke plekken te beschermen, zoals in de Donkerstraat, de Grote Poortstraat en bij de synagoge. De gemeente is mede verantwoordelijk voor het behoud van erfgoed. Leden van Herderewich willen graag meedenken en hun kennis delen. Maar zij hebben het gevoel dat erfgoed geen voorrang krijgt bij de gemeente Harderwijk. Vragen en brieven worden vaak formeel beantwoord. Beloften worden niet altijd nagekomen. Ook is er weinig contact met de commissie ruimtelijke kwaliteit.

Daarom heeft de werkgroep een pamflet geschreven met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen van 2026. Dit is aangeboden aan politici en inwoners, met de oproep om historisch erfgoed belangrijker te maken in de verkiezingsprogramma's.

Frits Kroese heeft samen met landschapsarchitect Niek Heiboer een plan geschreven over de ontwikkeling van het Waterfront, en meer specifiek over de ontwikkelkansen voor het Dolfinariumeiland. Daarbij is gekeken naar het verleden én naar de toekomst. In september organiseerde Herderewich een historisch café over dit onderwerp. In december is de visie aangeboden aan het college van burgemeester en wethouders.

g. Werkgroep Kroniek van Harderwijk

- **Lid:** Anita Raaphorst

De Kroniek is een traditie die al sinds 1231 bestaat met een paar onderbrekingen. Het is een weergave van grote en kleine gebeurtenissen die het jaar 2025 kleur hebben gegeven. Het overzicht wordt samengesteld door een redactielid van het Vittepraetje die ook bestuurslid is van Herderewich. Om een goed inzicht te krijgen in de gebeurtenissen van het afgelopen jaar, worden de Stentor, de Harderwijker Courant – zowel de papieren als de digitale editie – en de website Harderwijkse Zaken geraadpleegd.

Zomaar een paar gebeurtenissen uit 2025: voor Hierden wordt een gebiedsvisie ontwikkeld waarin het versterken van het dorpshart centraal staat. Vijftig boerenerven in Hierden worden aangemerkt als historisch; het sloopverbod gaat hier gelden. Het Marius van Dokkum Museum maakt plannen om te verhuizen naar een groter pand. In de kelder onder het restaurant Lef&Co aan de Boulevard zijn de fundamenteën van de dwangburcht o.l.v. de stadsgidsen te bezichtigen. Het inloophuis in de Oude Synagoge wordt gesloten.

Op financieel gebied is er een meevaller: de gemeente Harderwijk sluit 2023 af met een overschot van rond de 2.1 miljoen euro. De bouw in het Waterfront gaat zijn laatste fase in, over zes jaar zijn alle huizen gebouwd.

En dan was er nog de wolf: Schapenhouders in de buitengebieden hebben veel last van de wolf. Burgers vragen de gemeente om met maatregelen te komen.

Als we terugkijken op het afgelopen jaar, is er veel gebeurd, door de gebeurtenissen op een rij te zetten, blijft 2025 in onze gedachten. Dat is functie van de Kroniek.

h. Jaarboek Herderewich met daarin aandacht voor ‘Harderwijkers in de Oost’

- **Lid:** Anita Raaphorst

De 2024-editie van het Historisch Jaarboek van Herderewich belicht een bijzonder hoofdstuk: de koloniale tijd in Nederlands-Indië en Nieuw Guinea. Het boek biedt een beknopte historische schets – van de Japanse bezetting tot de overdracht aan Indonesië in 1949 en Nieuw Guinea in 1962 via VN-tussenkomst.

Jaarboek 2024

Centraal staan persoonlijke verhalen van Harderwijkers die deze periode meemaakten: oud-militairen, kampkinderen en nazaten van geïnterneerden. Zij delen hun ervaringen van oorlog, kampen en de vaak moeizame terugkeer.

Op verzoek van de gemeenteraad werd dit jaar voor het eerst een officiële Nederlands-Indië - herdenking gehouden in het Stadsmuseum. Met dit jaarboek levert Herderewich een waardevolle bijdrage aan de erkenning en blijvende herinnering aan deze vaak onderbelichte geschiedenis.

Het boek is aan alle aanwezigen op de Herdenking van de bevrijding van Nederlands-Indië die in het Stadsmuseum in Harderwijk plaatsvond, gratis ter beschikking gesteld.

h. Werkgroep Open Monumentendagen Harderwijk 2025

- **Leden:** Susan Wijngaard, Willem Waterweg (werkgroep Hierden), Sophie van Steenderen, Ed van der Heijden en Roeland Geertzen

Algemeen

Wat een feestelijk weekend was het weer! Met veel enthousiasme kijken wij terug op de Open Monumentendagen 2025 in Harderwijk en Hierden. Dankzij de bijdrage van de gemeente Harderwijk (ca. € 2.500), sponsors én de inzet van talloze vrijwilligers, gidsen en eigenaren konden we als commissie van Herderewich opnieuw een prachtig programma neerzetten. Dit jaar stond alles in het teken van het landelijke thema ‘Erfgoed en Architectuur’, met als subtitel: ‘Gebouw(d) om te blijven’.

Twee kanten van erfgoed

In Harderwijk vertaalden we dit thema op een bijzondere manier. We lieten zien hoe monumenten zowel hun oude charme kunnen behouden als met de tijd meegaan:

1. Monumenten met hun oorspronkelijke functie, zoals de Grote Kerk, die nog altijd een bruisende plek is voor geloof, muziek en cultuur.

2. Monumenten met een nieuwe bestemming, zoals het voormalige stadhuis – nu toeristisch informatiepunt én muziekschool – of het statige pand aan de Donkerstraat dat ons Stadsmuseum huisvest.

Om deze verhalen tot leven te brengen, werden tien levensgrote foto's (3,5 x 1,5 meter!) geplaatst op bouwhekken in de stad. Zo konden bezoekers in één oogopslag zien hoe een gebouw er vroeger uitzag en hoe het zich heeft ontwikkeld tot het Harderwijk van nu. De productie van deze foto's werd mogelijk gemaakt dankzij de steun van lokale bedrijven.

Een stad vol open deuren

Meer dan 35 monumenten openden op zaterdag 13 (en deels op zondag 14) september hun deuren voor het publiek. Ondanks een flinke regenbui op zaterdag wisten we opnieuw ruim 3.000 bezoekers te verwelkomen – net zoveel als in 2024! Gelukkig scheen op zondag de zon volop, en genoten velen alsnog van een heerlijke monumentendag.

Het startsein werd gegeven door wethouder Pijnenburg (Erfgoed), die het publiek aanmoedigde om deze unieke kans te grijpen: monumenten te betreden die normaal gesloten blijven, en de sfeer van toen én nu te proeven.

En dat deden de bezoekers massaal! Vooral het voormalige Kantongerecht aan de Bruggestraat (met het beroemde Zwitserse behang, 400 bezoekers), het Pesthuis aan de Straat van Sevenhuysen (300 bezoekers) en Cultuurkust aan het Klooster trokken veel bekijks. Deze panden waren voor het eerst open voor publiek – en dat smaakte duidelijk naar meer.

*Voor het eerst opengesteld tijdens OMD:
Kantongerecht aan de Bruggestraat en Pesthuis aan de Straat van Sevenhuysen*

Dank aan onze gidsen en vrijwilligers

De openstelling van alle 35 monumenten was mogelijk dankzij de tomeloze inzet van de stadsgidsen van het Stadsgilde en het Rondeel. Hun verhalen en kennis gaven elk pand een eigen stem – en dat werd enorm gewaardeerd door bezoekers.

Andere publiekstrekkers waren onder meer:

De Grote Kerk (680 bezoekers), de Plantagekerk (300), de Synagoge (450), de Smeepoort (85), het Vissershuisje (150), de Vanghentoren (600) – waar bezoekers konden genieten van een kop soep, de Vischpoort, de Catharinakapel (35), de Molen De Hoop, het Bottermuseum (750) (in samenhang met de molen geliefd onder Duitse toeristen), Watertoren (150) en Oude Raadhuis (250). Ook twee archeologische kelders waren te bezichtigen: de Hollandse Tuyn aan de Bruggestraat (200 bezoekers) en de kelder onder Lef & Co.

In Hierden stonden De Essenburgh (4 rondleidingen) en de Dorpskerk (30 bezoekers) open voor publiek – alleen op zaterdag, maar met veel belangstelling. Ook Bheene's Boerderie trok veel belangstelling: bijna 250 mensen. En het nieuwe historische erf aan de Wijtgraaf 18 trok 40 bezoekers, die zeer geïnteresseerd waren in de oude tractoren en machines.

Extra activiteiten: veel leven, maar ook leerpunten

Naast het bezoeken van de monumenten was er veel te doen. Dat zorgde voor sfeer, maar het leverde ook leerpunten op:

De brandweer stond met wagens op de Boulevard om te informeren over brandveiligheid. Het contact met de leiding was lastig en er waren weinig bezoekers.

De lezing van de Gelderse Academie was in de Catharinakapel. Door slecht weer was deze locatie ook nodig voor een ander programma. Dit was vervelend en moet een volgende keer beter afgestemd worden.

Er was een fotowedstrijd over architectuur met Fotoclub Iris. De deelname was laag. De promotie vooraf kan beter en de inzendtermijn langer.

In Hierden stond een miniatuurschuur, gemaakt door leerlingen en docenten. Er waren fiets- en busroutes in Hierden langs oude boerderijen en winkels, met grote foto's van vroeger. Historische koetsritten door Hierden waren bijna volgeboekt.

De oldtimershow op de Vischmarkt trok veel publiek. In de haven lagen 14 historische boten die veel aandacht kregen.

Voor kinderen waren er activiteiten zoals zandkastelen bouwen, een puzzeltocht en knutselen in de Wheme. De belangstelling wisselde.

Toneelspel Eeuwig Vermaak moest door ziekte helaas een deel van het programma schrappen.

Het plaatsen van hekken met foto's in de stad kostte veel tijd en uitleg.

Kortom: veel mooie activiteiten, keuzes maken, goede planning, communicatie en promotie blijven belangrijk.

Roeland Geertzen
Secretaris Herderewich
Februari 2026